DANI

miro glavurtić

ponedeljak, 21. oktobar 1968

Smrt, Marcel Duchamp i Salvador Dali Umro je Marcel Duchamp kao starac od 81 godine, ali ni smrću nije više mogao da šokira, jer je davno umro kao umetnik, ili kao nadrealista. Marcel Duchamp je šokirao svojim „delima za bacanje", famoznim urinoarom, kojeg je izložio na jednoj izložbi u New Yorku 1917, delima „ready-made" i koječim. On je bio taj koji je kazao: „Dela koja ne šokiraju nisu dostojna truda", Onda je ustanovio da je izgubio sposobnost da šokira i sam doživeo poslednji šok — srčani udar. Ali, pre tog udara, koji ga je zadesio jedne nedavne noći, on je dugi niz godina čutao.

Pa i Salvador Dali sprema se, izgleda, za smrt. A ona stiže neumitno. I, eto, Salvador Dali daje 8.000. dolara, kako čitamo u *Paris Match*-u od 19. oktobra, jednom doktoru koji će ga zaleditи u specijalnoj kapsuli iz koje će uskrsnuti 35. godina posle smrti, „oko 2003. godine!". Da li Dali veruje u uspeh te hibernacije i u tog „ozbiljnog naučnika" medu modernim magima koji već konzervira ljude u specijalnim konzervama? Ne, Dali više veruje u slučaj, nego u inteligenciju naučnika.

Kada se Salvador Dali probudi i kad se led oko njega otopi, svetom će vladati veliki kraljevi, čiji će sjaj, poput bleska Karla V, Filipa II od Španije ili Luja XIV, po njegovom mišljenju, jedino moći izlečiti onu latentnu patnju od koje pate današnji hipii, amateri L.S.D.-a i „dugokosi".

Merilyn Monroe i Mao Ce Tung. Prošle jeseni u Saint Cloudu Dali nam je projektovao na jednoj ogromnoj beloj košulji dve fotomontaže; jedna je prikazivala Mao Ce Tunga sa očima i usnama Merilyn Monroe, a druga je prikazivala lice američke glumice koje se završava ćelavom Maovom lobanjom. Amerika i Kina će se približiti, kao najveći proizvodač i najveći konsument i kao dve zemlje sa najizrazitijim tradicionalnim matrijarhatom. Ali, ružnog Mao Ce Tunga treba da zameni lepa princeza, i stoga Salvador Dali pravi ove montaže, i on želi, kako piše Guillaume Hanoteau u *Paris Match*-u, da vidi ove dokumente umnožene u milione primeraka i rastürene širom Kine, kako bi pomoću tih trikova delovao na podsvest pripadnika *kulturne revolucije*.

Paris Match, perom svoga reportera, proglašava Salvadora Dalija „najozbiljnijim čovekom koga poznaju". A upravo je svet bio sklon da poveruje da je Dali „najneozbiljniji" medu svim genijima. To se, možda, u njegovoj užarenoj španskoj glavi spajaju suprotnosti.

sreda, 30. oktobra

Magija ekstrema. Smrt „srpskog plejboja" Stevana Markovića uznemirila je duhove. Postaje jasno kako danas „krem visokog društva" dodiruje „talog i dno podzemlja". „Krem" i „talog" se mešaju, a teško da se može znati što je visoko, a što nisko. Nalazimo se, a to je jasno potvrdeno i životom i smrću Stevana Markovića, u eposi *horizontalizma*, koji zamenjuje svaki duhovni *vertikalizam*, kad smo svedeni na planimetriju površnog, dvodimenzionalnog ili, još gore, kako hoće jedan ideozof „nove levice", u vremenu „jednodimenzionalnog čoveka". Tako se i dešava da je „visoko društvo" i „nisko društvo" jedno isto društvo, koje se druži, i da su „vrhovi" i „dno" u istoj *horizontali*.

Vidi, takode „slučaj Mićkovića".

Permanetna tragedija Kennedy. Jacqueline Kennedy udala se za Aristotelesa Sokratesa Onassisa i postala tema dana. Evo još jednog primera *magije ekstrema*. Evo kako i jadna Jacqueline ne zna što je uistinu visoko, a što nisko, a to sve, razumljivo, posle svih privida i iluzija „visokog" iza kojeg se krilo nisko. Izašla je iz istorije i nonšalatno zakoračila u hroniku.

četvrtak, 31. oktobar

Kula Milića od Mačve. Milićeva kula jeste prevashodno medijalistička gradevina i, ovde u mačvanskim Belotićima, sukobljava se sakralni pojam i funkcija *doma* sa „mašinom za stanovanje" iz profanih teorija arhitekture. Kao u delu Mircea Eliade[1] Milić od Mačve traži *centar sveta*, pupak kosmosa, da bi na tom mestu podigao svoju kulu, a to je savršeni *medijalizam* lociranja doma. U domu živi i radi *integralni čovek*, dok se u „mašini za stanovanje", kao u svakoj mašini, sakati i reducira čovek do stepena potpune *atomizacije ličnosti* i do *jednodimenzionalnog*. Milić od Mačve, dakle, kao ljudi iz davnina, o kojima govori M. Eliade, danas svečano ulazi u dom, napuštajući mašine moderne arhitekture. Ova je kula kao neka „šabačka čivija" zabodena u mehanicistički i profani svet.

Kada je Dado Đurić napuštao Pariz i pošao prema severu, on je kretao u potrazi za domom svojim, kojeg će otkriti u Herouvalu, kao u *sred sveta*, jer „ko sad dom svoj nema taj ga nikad imat' neće" (Rilke).

petak, 1. novembar

De Docta Ignorantia. Dok Salvador Dali iza humora i „neozbiljnosti" krije ozbiljnost, mudrost i eruditiju, dotle veliki broj ljudi iza velikih tema, lažne učenosti, prividne mudrosti — krije glupost, neznanje i *površnost*, jer od treće dimenzije, dubine duha, u njima nema ni traga.

Diže se velika povika na Svetu Lukića, ali zašto? Svuda ga razapinju na sramni stub, mada on nije ništa drugo do *divan primer* kako je naša „učenost" golema prevara i ignorancija.

Kao da smo na nekom karnevalu, svi uzimaju maske koje im najmanje odgovaraju i sve se okreće, po jednom zakonu inverzije, za 180°. Mudraci izigravaju dvorske lude, a lude izigravaju i važe kao dvorski mudraci; oni koji ništa ne znaju prave se kao znalci, a oni koji znaju i sve jasno vide za ceo svet važe kao ludaci; ismejavaju se ozbiljne stvari, a glupost je zamenila mudrost i govori sa katedra i tribina. Zašto osudivati Svetu Lukića na tom karnevalu? Zašto samo njemu strgnuti masku? Zar samo zato što je sve bilo providno? Što svoju bedu nije dobro maskirao.

Ali, ja znam bolji primer od Svete Lukića, a to je *filozof* Branko Bošnjak, čije „delo" (čitaj: nedelo): *Filozofija i krščanstvo* „predstavlja" jedno kolosalno neznanje kao znanje i filosofiju kao filozofiju.[2] Ali njemu su se smejali samo teolozi.

sreda, 13. novembar

Najlakše puca po šavu. 30 godina raspona između dve generacije, koje se sada sukobljavaju na kulturnom polju Slovenije, sasvim je dovoljno da bi se ukazala nepremostiva provalija. Čini se da su to dva pogleda na svet, dve intelektualne sfere, dve mrzovoljnosti i dve intolerancije, sada definitivno podeljene i jasno konfrontirane. Ispaljeni su prvi papirnati rafali, koji su odjeknuli kroz velike listove.

Otvoren je novi front!

Na prvi pogled sve je jednostavno: Starci, medu kojima i Vidmar, pošli su u ofanzivu protiv nove levice, protiv bitničkohipijevskog ološa, koji harangira lumpen-proletere svih zemalja. Tom novom talasu globalno osporavanje je skoro ceo program. Mladi nisu lenji. Vrlo dobro odgovaraju i pucaju pravo u glavu. Idu na nerve, prenadraženih i uznemirenih staraca. To je Evropa (u Sloveniji)! O! starci, gde je vaša mudrost!?

U stvari: sve je mutno.

Pre svega: da li se može više kazati: „mladost-ludost, starost — mudrost!? Da li su starci odista u intimnim spoznajama i obasjanjima spoznali svet i dosegli oblast mudrosti, tako da bi njihov sud bio dostojan poštovanja i dostojanstven ili i sede glave Evrope, pa prema tome i Slovenije, masovno učestvuju u istom „ludom, ludom, ludom svetu"? Znaju li i shvaćaju li da su i sami bili, svojom mladošću, ali i svojom starošću, zalančani i isti lančani proces reakcija i osporavanja, da je sve što se zbiva jedan isti kontinuitet inkoherencije, intolerancije i mržnje, razdora, sukoba oceva

---

[1] Mircea Eliade, Le sacré et le profane, Gallimard, Paris, 1965.

[2] Pokojni Miloš Đurić nastojao je da se govori: filosofija, filosof, a ne „filozofija" i „filozof", jer su to dva suprotna pojma. Dok prvi označava ljubiteljstvo mudrosti, drugi bi mogao da znači ljubiteljstvo mraka; tako se i ovde nešto svetlo preobraća u nešto mračno, istim magijskim zakonom inverzije, luciferijanski, a naš pravopis time što *greši* (jer se i pravopis pretvara u krivopis na tom karnevalu) možda samo iracionalno potvrduje ono odsustvo mudrosti, filosofije i dubine u ovom opštem *horizontalizmu* i *površnosti* današnjeg sveta. Moglo bi se postaviti i jedno ozbiljno pitanje: zašto neki uporno govore „filozofija"? Zato što su dogmatički verni mrtvom slovu *pravopisa* ili zato što žele da se smatraju ljubiteljima mraka? Što vole pomrčinu, a to za karneval nije neobično, ili što žive u Babilonu pomućenog jezika, gde su reči izgubile prava značenja i gde je nastao semantički haos i pometnja?

i dece, pogleda na svet „očeva i njihove dece" i da trajno bludniče „bludni sinovi", koji se ne vraćaju više, u evropskoj intelektualnoj klimi, pokajnički svojim očevima, već „žive kao svinje", kao u paraboli Pisma, po intelektualnim svinjcima jedne spekulativne i univerzalne svinjarije. Oceubistvo je nešto u našoj civilizaciji sasvim „normalno" i trajno kroz vekove. Retrogradno: svi ocevi su oceubice i to ide dosta daleko u dubinu vremena, besumnje nekoliko stoleća jedne sasvim „normalne" rabote, kao da živimo u nekom primitivnom plemenu koje likvidira starce po plemenskom zakonu. Može li neko među tim starcima kazati: „ja nisam učestvovao u pljuvanju sveta mojih očeva, ja nisam dirao u njihove svetinje, niti sam učestvovao u likvidiranju mojih starina!" Ako ima takovog neka se javi, neka to kaže otvoreno i jasno. Možda će steći milost jedne nemilosrdne mladosti, koja već pije mleko nasilja. Ko može da kaže da nije učestvovao u borbi protiv autoriteta, duhom bludnih sinova i pobunjenika i da njegova religija nije religija mržnje.

Moderna civilizacija je obolela od Edip-kompleksa, ali danas se dešava jedan sasvim novi fenomen: očevi prvi pucaju u svoju decu. Oni ne dozvoljavaju da ih mali Edipi pomlate.

Vreme je nemilosrdno a glupost je sveopšta. Ona je i s jedne i s druge strane barikada. Čitajte između redova. Čitajte te manifeste i te pamflete između redova i vi ćete osetiti jedan isti duh koji će vas zapahnuti.

Smešno je i nerazumno ne videti da su u tom kontinuitetu mladi pobunjenici, koji se svesno i prkosno deklarišu ponekad kao prljava ološ koja je drogirana, prenadražena i rano ostarela, koja poziva deklasirane tipove da pobije buržuj-proletere, proistekla iz svojih duhovnih i krvnih roditelja i da nasleđuju jedno davolsko nasleđe. Davno je sve to zakuvano, a s oca na sina i s pâsa na pâs predavana je vatra na kojoj se kuvao taj kačamak i taj sos u kojem smo sada svi mi koji u anhsioznosti očekujemo i slutimo težinu budućih dana.

Po *plodu ćete poznati drvo.* Starci koji nisu došli do mudrosti misle da su plodovi gneva pali iz vedra neba. Da su pojave u omladini, trulež konkretni i intelektualni opijum, nešto sasvim novo što nema nikakve veze sa njihovom savešću. Starci ne znaju, ili ne žele znati, da su sami učestvovali u stvaranju jednog sveta, da su stvorili sve uslove za ove cvećke koje su se sada rasvetale, ovaj „cvetni narod" i ovo pleme intelektualnih hipija; da je potrošačko društvo došlo preko njih živih i preko njihovih glava, da je beda filozofije prošla sa njima i uz njihovu svesrdnu pomoć. Ne znate kakvi su očevi? Pogledajte u njihovu decu!

Da starci, svi ste vi pomalo, ili čak svojski dubrili jednu zemlju iz koje je izbila, na kraju ta flower power, ta *cvetna sila,* to, cveće jednog novog zla. I šta želite sad, da pomlatite cveće i plodove a da ostane *drvo zla,* čije grane i debla ste vi sami? Sad vidite kakvo je to stablo čije informacije kobne i zlosrećne behu prenošene nukleinskim kiselinama, ili svakim slovom i postupkom, kroz vekove i kroz filogeniju, u kojoj ste bili zalančani. Bila bi zaista smešna basna u kojoj bi se deblo bunilo protiv plodova, jer da su ti plodovi izdali stablo, da oni nisu plodovi tog drveta.

Markuze i Kon-Bendit, jedan u njujorškom „Teatru ideja", a drugi u Nanteri, skoro istovremeno izražavaju misao o potrebi intolerancije. Starci i mladi misle jednako o intoleranciji. Ona treba da bude opšte prihvaćena i da postane zakon. Tu i takvu intoleranciju osećaju i mladi i starci. Jednog dana će je osetiti na svojoj koži!

U „Teatru ideja" Markuze je govorio: *Ja sam isticao neophodnost da se uskrati tolerancija koja potiče iz tradicionalnih demokratskih sloboda ne na bazi ličnih već objektivnih kriterija.* Mudrije je mislio Norman Majler: „Ja sam protiv Markuzeovog shvatanja jer je demokratija pre svega igra snaga i veoma je arogantno polaziti od toga da neko zna bez i trunke sumnje ko treba da bude isključen iz ove igre. Mada nije moguće ostvariti apsolutnu slobodu kakvu je zamišljao Markiz de Sad čini mi se nepodnošljivim da bi se zakonom odlučivalo koje su ideje tolerantne a koje nisu".

Pa, ipak, Majler, intolerancija, koja se doji otrovnim mlekom nasilja, postaće zakon, jer se po tom zakonu misli i s jedne i s druge strane barikade, i mladi i starci. Svi odbijaju mudrost. U maju na pariskim zidovima moglo se pročitati: *Odbijamo da budemo mudri!*

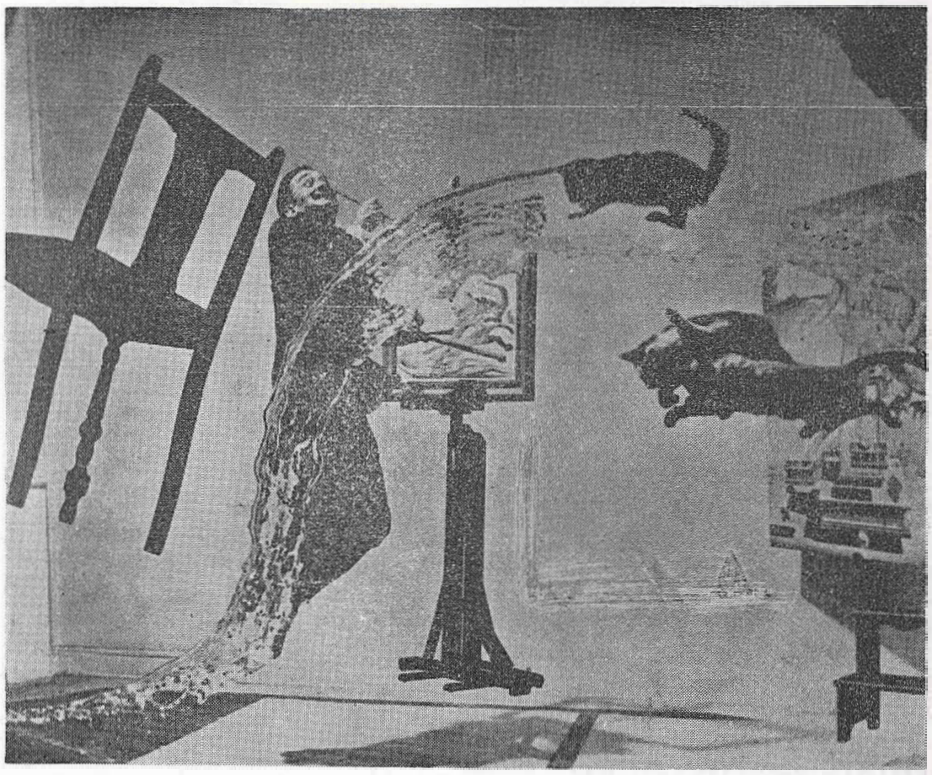

Nedelja, 24. novembar

Čitam Veljka Radovića u današnjoj *Pobjedi.* Članak se zove: *Pjena na ustima* (šta hoće POLJA, i u POLJIMA Vitezović?) Naravno i Radoviću izbija *pjena na usta,* koju „primjećuje" mada veli da se: jedva obuzdaje. Mislim da se nije obuzdao. Za redakciju *Polja* kaže: *misli Janusovom glavom.*

On brani starce, Krležu, Daviča, Matića i Ristića od mladog Vitezovića, koji se sa njima obračunava u pesmi *Obračun.*

Janusoidno je to što *Polja* u istom broju u kojem je objavljen Vitezovićev *Obračun* donosi i Vlajčićev razgovor sa Dušanom Matićem, uz pesnikovu sedamdesetogodišnjicu. Mislim da je dobro što je taj tekst objavljen i što je redakcija janusoidna, mada ne mislim da misli Janusovom glavom, jer ne misli ni Matićevom ni Vitezovićevom glavom. Tako bi trebalo da bude, u duhu Majlerove mudrosti, a ne Markuzeove gluposti, jer na osnovu Markuzeve gluposti, koju Radović zna, kao što zna „objektivnu istinu", nešto bi trebalo da otpadne. Šta to? „Veoma je arogantno polaziti od toga da neko zna bez i trunke sumnje ko treba da bude isključen iz ove igre."

Čak i *Tribuna* prema Rupelovom tvrđenju postupala je janusoidno, to jest demokratski, jer je donosila različita mišljenja. Iz staračke (ne dakle i nužno mudre) verbalne ofanzive, možda i insinuacije, to se nije videlo.

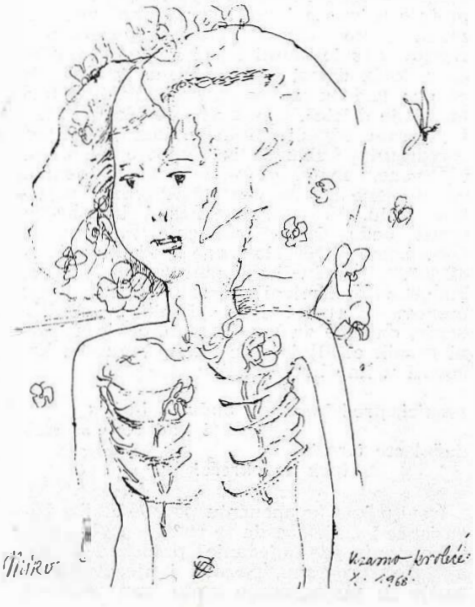

Ali o „duvanju" među generacijama Dušan Matić misli (sve u istim *Poljima,* koja nisu *jednodimenzionalna* kao sam Markuze već dvodimenzionalna kao svaka polja):

„Taj stav (reč je o kritičkoj vaiorizaciji nadrealizma od strane Miodraga Pavlovića, Zorana Mišića, Zorana Gluščevića i Svete Lukića) počinje od onog trenutka kada su neki od njih, a ja ih znam lično, kazali: „A, šta se oni prave važni, naša generacija mora da se izdvoji jednim kritičkim stavom". Oni su taj kritički stav izmislili u egzistencijalne svrhe. Znači: „Da bismo mogli da postojimo, moramo ovome napred da kažemo — ne!" Jer, ja ne vidim kako mogu da govore o nadrealizmu pre nego što su ga dobro raščačkali i videli u čemu je on. Tih trenutnih raspoloženja među generacijama u književnosti uvek ima. Recimo, kad su nadrealisti došli, oni su Dučića i Rakića malo „dunuli". E sad, pošto su oni „dunuli" njih, hajde da mi „dunemo" malo nadrealiste, pa da se vratimo na Dučića i Rakića. To su više stvari taktike nego ozbiljni sudovi o literaturi".

Skoro da čovek pomisli da su starci počeli da postaju, kao u davna vremena, mudri. Da li su nadrealisti bolje proučili svoje predhodnike nego što su nadrealizam shvatili i „raščačkali", oni koji su došli posle? To su „trenutna raspoloženja" koja vladaju trajno. To nisu „ozbiljni sudovi" i sve je neozbiljno kao nadrealizam. Nadrealiste pokopavaju, kao što su nadrealisti žive pokopavali. „To su više stvari taktike" ali koja se koristi i sa jedne i sa druge strane fronta, kroz vekove.

Ima pravo stari Stipe Vuković, iz Splita, Koji piše VUSu povodom „Slovenske apokalipse": Čudno je da u svim tim raspravama nije pronaden koren nesporazuma, jer kad bi pravi uzrok sukoba bio otkriven, onda bi nesporazumi brzo bili uklonjeni.

„Kao što se vode rijeke pretvaraju u stajaće močvare kad im se zatvori izvor... tako isto ni omladina ne može imati svog pravca ako joj pokretačka sila nije mudrost i duhovna dostignuća prijašnjih naraštaja... Mladi se bune zato što smo mi prekinuli strujanje vječnih vrednosta koje su davale pravac razvoju ljudskog roda i svojim postupcima obečastili ideale pravde, slobode i jednakosti".

I stoga dobro kaže Vitezović: Treba li dozvoliti, zar ćete uvek biti mali, (da vas za uši vuku u manifeste). Koje su i oni odavno izdali?!

Matiću, kad bi se nadrealizam „dobro raščačkao" jasno bi se videlo što ste sve izdali. Sve ste izdali! I zato je bolje da ne čačkamo.